

53053

Provincia

Szépirodalmi, Kritikai és Színházi hetilap.

Előfizetési árak:		Főszerkesztő:	Kiadóhivatal:
Egész évre	38.40 fill.	VAJDA FERENCZ	VII., Rákóczi-ut 24.
Félévre	19.20 fill.	Felelős szerkesztő:	Telefon: József 28—65.
Negyedévre	9.60 fill.	INCZE BÉLA	
Egyes szám	—80 fill.		

SZÍNHÁZ ÉS KÖZÖNSÉG.

Valahányszor színházban voltam az utóbbi években, mindig valami keserű csalódással tértem haza az előadásról. Csalódtam a közönségben, csalódtam a darabban és végül kételkedtem magamban. Ibsen, Strindberg, Shaw színműveinél a közönség versenyt ásitott a színházi kasszával, ellenben Szomornoki vagy Stréberky úr limonádéba mártott tollával irt művein sipitozik, ájuldozik és dagad a gyönyörűségtől, mint a direktor úr pénztárcája. Ilyen eseteknél mindig arra gondoltam, hogy vissza kellene kérnem iskolai tandíjamat, amiért nem tanítottak meg úgy látni és gondolkodni, mint a többséget.

Ki itt a hibás! — A színház, a közönség vagy az író? Menjünk sorjába. Az író kötelessége a színházat nevelni, a színháznak pedig a közönséget. Nálunk pont megfordítva van. A közönség neveli az író, még pedig a színházi kasszával keresztül. Jó pár évvel ezelőtt, — még most is pirulok, ha vissza gondolok rá, — egyik ugynevevett fővárosi kulturtemplomunk falai csodálkozva látták vendégül Nick Cartert, Lupin Arsent és nem tudom még milyen betörő vagy detektív királyt. Ezt nevezik talán kulturának? Ez az irodalom? Hogy ne szóljak még a mai förtelmes operett literatúráról és egyéb szindarabokról. Miért nem szólalnak fel legalább a színművészek, hogy ne ósszanak rájuk lehetetlen paprika jancsi szerepeket. Vagy a mi művészeink talán az ilyen színművek által jutnak a hallhatatlansághoz? De úgy látom, nálunk a „szép” és „ele-

118.

gáns" színészek érvényesülnek, nem pedig a művészek. Hiúság és primadonnáskodás dühöng közöttük. Magam is tapasztaltam, hogy a hiúság milyen méreteket öltött a színészet körében. Egy ismertnevű művésznő csupán azért nem akarta elfogadni egy színmű női főszerepét, mert — szerinte — antipatikusan van beállítva a nő. Tévedés azonban azt hinni, hogy ez csak művésznők körében fordul elő. A férfi művészek hasonlóan gondolkodnak és viselkednek. Pedig ha jól tudom, ugyanevezett szimpatikus szerepben még senki sem lett hallhatatlan. Garrick, Novelli, Zakonni stb. nagyságok éppen a maiak előtt annyira megvetett szerepekben lettek nagyok. Óh vanitatum vanitas! És mégis folyton az elnyomott tehetségek után kiáltoznak és ha végül tényleg feltűnik valahol, a tehetség undort kap és szépen visszavonul önként az ismeretlenségbe, vagy pedig megtagadja önmagát és ő is fejébe nyomja a csörgősipkát a közönség kedvéért.

Más írók, más színészek és más színházak, jobban mondvá direktorok kellenek. Akkor rövid időn belül — ha valóban művészet a a cél — elérkezünk ahhoz a kulturához, mely az író, a közönség, a színész és a direktor harmonikus együttműködését megköveteli és lehetővé teszi.

I. B.

84 Egy szépcímű ujságról.

Hát bizony plakát az rengeteg van a pesti szürke-barna házfalakon. A legtöbbnek olyan tiszavirág-élete van, megfojtja egy másik plakát, mit a szájára ragasztanak. Lehetetlenség, hogy Pesten ne alakuljon egy plakátragasztó konzorcium, hisz régi bűne ennek a városnak, hogy minden, de minden üzletté betegszik benne és maga alá gyűr világnézetet, elveket, pártállást, művészetet, erkölcsöt, mindent.

Nem úgy van már, mint valamikor! Nem respektálják az „*Időfalragaszokat kenni tilos*“-t. Nem úgy van már, mint régen, amikor egy plakáttal egyszer végig ragasztottak egy várost, aztán készen voltak. Ma minden plakát mellé posztot kéne állítani, hogy ne ragasztassanak fölébe egy másikat a konkurensnek. Vagy ami könnyebb és hangosabb az illető „vállalkozó“ uraknak: reggeltől-estig ragasztani.

Ragasztják egymást és mosolyognak ehhez, hisz kevés a papíros. A lapok összezsugorodott terjedelemben sirnak szerencsétlen sovány-ságuk felett.

Ez most Pest és a riport-újságok.

Közönséges napilapokba nem érdemes zamatos szenzációkat elhelyezni, vagy éppen nem lehet, mert csak a pártpolitikának jut egy kis hely, a külpolitikának egy kicsi. A többi helyet elfoglalják a soronkint fizetett színházi komünikék, meg a házassági-rovatok, amelyek szerint százezertől-ötszázezerig lehet pártikat csinálni a „biztosított jótét” és egyéb üdvök jeligéje alatt. Meg néhanapján elveszik egy foxterrier, vagy a pénztárcáját huzzák ki valakinek a kabátja zsebéből, hát muszáj a becsületes megtaláló után nyomozni.

És most jött egy új riport-újság jó névvel és jó címmel. „Pest”.

Hát kérem szeretettel, ez tényleg kellett, már amennyit a cím égisze alatt ettől az újságtól vártunk. Hogy nagyon sok hasonló újság van és hogy ez nem baj, ebben tényleg igaza van *Korcsmáros Nándor*-nak. Hiszen valamikor úgy-e ragaszkodnunk kellett *Tolnay Simon* úr „vitáglapjához”, mert nem volt egyéb és a technika csudái szakavatott mérnökké képezet bennünket — unalmunkban. Az utána következő újságok mind hozták azt, amit *Tolnay* legyöpösödött konzervatizmusa nem hozhatott.

De — és ezért bocsásson meg nekem *Tábori Kornél*, a „Pest” nem hozott semmi újat. Semmivel sem többet, mint korábban feltámadt riválisai, sőt! — van ezek között jó néhány olyan is, aki többet és jobbat produkál *Tábori Kornél* riport-újságjánál.

Néhányan még emlékszünk valamikor régen a „*Tolnai*”-ban megjelent illusztrált riportokra, melyekhez a pesti tömeglakások; egyéb pesti bajok; peáti erkölcsök voltak rajzolva *Tábori* tollából. Azt hittük mesé, amikor a kedélyesen tulzsufolt villanyos plakátjai „Pest” címmel megjelentek a többi plakátokon, hogy ez az új riport-újság tényleg városi újság lesz, tele azokkal a sajátos fogatkozásokkal és erényekkel; tele azzal a sajátos zsargonnal; tele olyan pesti dolgokkal, amelyek annyira jellemzik ezt a várost.

Tévedtünk.

Az „*Uránia*” házi szerzője ugylátszik nem irt az első számba hanem csak adoptálta ezt a zöld (ne tessék rosztá gondolni) könyvecskét.

Tábori Kornél a „Pesti Napló” kirakatainál olyan ötletes embernek bizonyult, hogy vártunk tőle a neve mellé egy kis garnérungot is. Egy olyan jó viccet például, amilyen a művészek önarckép kiállítását követte, amennyiben még ma is várjuk a „majd” megjelenő albumok tiszteletpéldányait. . . .

Legyünk őszinték! Igaz nagyrabecsüléssel vagyok *Tábori Kornél* iránt, de ez az az újság kicsit messzire esik az ő nevéből. Vannak apróbb kis sületlenségek benne; nyolcvan lóerővel kihazott aforizmak

és ötletek; kicsinyes viszálykodások, apróbb pártok között. Mottónak néhány sori szedtek az első oldal homlokára, ez a legszebb és legszellemesebb írás ez egész ujságban. De ez nem „Pest“, hanem *konjunktura* kérem.

Fájó szívvel kell megállapítani, hogy csupán annyi történt, hogy a plakát és riport-ujságok tömegében egy új riport-ujság akar elhelyezkedni. Sok szerencsét!

Tihanyi Lajos

DÁN NORBERTNÉL.

A magyar mozi iparnak határozottan hasznára volt a háboru. Nagyon kevés idegen filmet importálhattunk, a közönség pedig megsokszorozódott. Magyar filmek kellettek, hogy kielégítsék a közönség igényeit. A jó konjunkturát néhány vállalkozó kihasználta, gombamódra alakultak filmgyárak, melyek többé-kevésbé kielégítő produkáltak. Idegenből hazajöttek moziszészeink, operatőrök, rendezők és serényen folyt a munka, hogy lépést tudjunk tartani a külföldi filmgyárak produkcióival. A filmgyárak nevelték a színészeket és ma mondhatjuk, hogy a magyar filmnek is megvan a maga Psylanderje, Henny Portenje.

Felkerestem *Dán Norbertet*, akiről a legtöbb fényképes levelezőlapot láttam a trafikokban és aki a pesti nők jelenlegi mozikedvence. Érdeklődtem, hogy miképpen lett moziszinész.

Már 16 éves korában — társaságban — figyelmeztették a színipályára. Érettségi után beiratkozott *Rákosi* iskolájába és sikerrel el is végezte. A zeneakadémián *Schick* tanár növendéke volt. A „Star“ filmgyár szerződtette először. Ugyanakkor a *Belvárosi színházzal* is szerződésben volt, mit *Bárdos* igazgató szivességből felbontott, hogy teljesen a filmnek szentelhesse tudását s így hosszabb időre leszerződhetett *Starrékhoz*.

Legelső szerepe a „*Triton*“ című fantasztikus filmben volt, melyben *Góth Annie* és *Putty Lya* mellett kezdő alakítást kapott.

Szerintem tehetségének igazságos mérlegelése juttatta őt *Dorian Gray* arcképe *Wilde Oszkár* gyönyörű regényéből készült film főszerepéhez, mellyel Berlinben díjat nyert. Emlékezetes még a *Tavaszi vihar* című filmdráma, mely a magyar filmgyárak egyik legszebb produkciója volt, *Corty Myrával* a főszerepet alakították. Ezt követte „*A csábító*“ 4 felvonásos dráma, melyben *Hollay Kamillával* a főszerepben, meg-

hódították a magyar közönséget. A *Csábitó*-ban kezdték emlegetni *Dán Norbertet* magyar *Psylander*-nek, mit az eddig produkáltak után jogosan kiérdemelt. Most mutatja be a *Corsó* mozgó *Forró Pál dr.* nagysikerű drámáját: a *Fejedelmi nap*-ot, melynek sikerét az állandóan telt házak bizonyítják; *Dán*, mint festő, meghódítja a gyönyörű színésznőt, *Igalits Sandyt*. Érdeklődtem jövő terveiről. Meghívást kapott a *Nordisk* gyár müncheni telepétől, hogy *Ritta Sacchetti*val együtt eljátszon egy filmet, amit a forradalom miatt megvalósítani nem lehetett, de ha a körülmények majd megengedik, szívesen eleget tesz a meghívásnak.

A filmen már többször látta saját magát. Egy ízben a szomszédnője igen erős kritikával illette játékát és bizony neki végig kellett hallgatnia. Hogy játéktudása ennyire fejlődött, igen sokat köszönhet *Deésy Alfréd*-nak, aki nagy szeretettel és tudással tanította, mestere volt. Kérdezem, hogy fáradtságos-e filmen játszani. Tudvalevőleg egyik művésznő a multkor azt mondta nekem, hogy filmen jobb játszani, mint színpadon. Nem kell sugó és nem kell vigyázni a végszavakra. Mosolyogva bólintott. Hígyje el nekem, hogy a film sokkal jobban igénybe veszi a művészt. Nekünk mozisínészeknek idegeinkkel, szívünkkel kell játszani. Nem önthetjük szavakba modanivalóinkat. Az archan, vonásokba kell adni az életet, ami nagyon igénybe veszi az idegeket.

Visszavonult életet él. Őt nem vonzzák a New-York tündöklő csillárjai, sem a bohém társaság. Szabad idejét — mely édes-keves — rendszerint otthon — társaságban — tölti. Zongorázgat, énekel, sőt a közeljövőben önálló hngversenyre készül, melyre engem is kitüntetett meghívásával. Nagy gyönyöre telik pazarul berendezett lakásában, mely nappal, gobleinek, virágok gyári lerakata. Szívesen üldögel itt órák hosszat anélkül, hogy ábrándozna, mert bizony egy mozisínésznek ma ez, holnap már az.

Autogramm kérésemre válaszul mosolyogva hozza mutatni mai postáját, mely legalább negyven levél, az ország különböző helyeiről. Autogrammot, fényképet kérnek. Havonta csinos összeget kell fényképeire adni, hogy a kéréseket teljesíthesse. Nevetve mondja, hogy most dolgozik egy találmányon, mely önműködően adna autogrammot Rengeteg időt, tentát spórolna meg. Mikor az előszobáig kísér, egy kis piruló leánya állt ott, kezében egy piroskötésű albumot tartott. Oda mentünk hozzá. A kislány félszegen tartotta az albumot és hozzám fordult: kérem titkár ur, a Mestertől szeretnék autogrammot. *Dán Norbert* zavartan vette el az albumot és kijelentette, hogy neki nincs titkárja, annyira jól még nem megy a dolga. A kis fruska ijedten válaszolta, hogy ugy hallotta, miszerint minden nagy mozisínésznek titkárja van.

Milyen romantikusak még ezek a pesti lányok. . . . (B. P.)

ROMANTIKA?

A háboru, mely annyi tragikus kiábrándulást zuditott az emberiségre, egy külön és fájdalmas csalódást hozott azon naiv és szelldlelkű intellektüelljeink számára is, akik harsogva és megdicsőült arccal hirdették, hogy e nagy kataklizma, melybe a világ, mint egy léket kapott és süllyedő hajó elmerült, új és nagyszerű horizontokat, messzeségekbe táguló perspektivákat fog a lángoló és menydörgő égboltozatra kifeszíteni, a világszemléletben s az individuumok egymásközi vonatkozásaiban súlyos változást és új irányba való elhelyezkedést fog előidézni s lefogja robbantani azokat a korlátokat, melyek az emberi szellem szabad mozgását akadályozták.

Nos, ez nem következett be. A világháboru tökéletes szellemi csődöt jelentett.

A burzsoázia individuális világszemlélete már is pompás és gazdag győzelmi tort ünnepel. Az emberi agy, melyet négy évi dörgés és villámlás, füstorkán és tüzzivatar elkábitott, tébolyodottan és elszédülve folytatja a munkát, melyet a harcterek abbahagytak s mint egy titokzatos laterna-magika kezd magából kivetíteni azokat a fantasztikus képeket, melyeket a világkatasztrófának a spektrum összes színárnyalataiban játszó sugárzása beléje rögzített.

A romanticizmusnak egy nagy és ragyogó reneszánsza kezd előrevetni tarka csóvját. A komprimált és fülledt légkör, mely nyomasztóan és tikkadtan nehezedett fölénk, egy dús és tropikus növényzetet termelt ki magából, mely finom hajszaággyökereivel a fennálló társadalmi rend talajába kapcsolódva a romantika csodás és színes virágfürtjeit kezdi bontogatni.

Erősen és határozottan rá kell azonban eszmélnünk, hogy a tömeglélekmozgás e kóros és infantilis megnyilatkozása visszaesést és kiugrás t jelent azon a pályán, melyet a fejlődés vonalának le kell írnia. E vörös, fekete és aranyszínű színszóródásnak ki kell tombolnia magából minden erejét s el kell tűnnie, mint a szivárválynak, melyet a megtört napsugár vetített a felhők fölé. Nem. A sugárnak mennie kell tovább és töretlenül egész addig a pontig, ahol belelendülhet a *kollektív lélek* haladásának hullámvonalába.

Az erőszakos átalakulás, mely szociális téren már megindult és diadalmasan tör keletről nyugat felé, párhuzamos mozgást követel a művészet egész operációs területén. E forradalomba a színpadnak is teljes erővel bele kell kapcsolódnia. A közel jövő drámájának abból a fenséges tragikumából kell kirobbania, melyet az individuális és kollektív lélek összeütközése fog előidézni.

Tass

Duse, Gerhart Hauptmann és Én.

II.

A keleti tenger Rügen szigete mellett egy keskeny kis földszalag húzódik kusza kigyóalakban, melyet a régi *friesek Hiddensee*-nek neveztek el. Ezen kis sziget északi felén valamikor kolostor állott, minek az emlékére az ott épült falut ma is „*Kloster*”-nek hívják.

Itt játszik a nagy német költő művész drámája „*Schilling Gábor menekvése*” („*Gabriel Schillings flucht.*“)

E dráma egy lángelméjű művész meghasonlása a művészettel, a nővel, magával a természettel. Végre a tengerbe menekül a szomorú csatából, mely körülötte dúl; mert a *Dekadentia* vívta vészes ütközeteit az öt éves világkomédia kitörése előtt és bizony elég szorgalmasan szedte áldozatait.

Maga *Hauptmann* is közel állott a bukáshoz, a letűnéshez, A saját lelkéből kellett Schilling Gábor gigászi küzdelmeit meríteni; ő is a tenger mellett kereste menekvését, mert ő is erre a kis, alig 2 km. széles és 10 km. hosszú szigetre menekült, a német világ művészi és társadalmi dekadenciája elől.

Én még ifjakoromból ismertem a csodás szépségű kis szigetet. Akkor még az íróvilágot csak egy hóboritos remete (valamikor színész volt Reinhardt-nál) képviselte. Engem hazafi Verayra emlékeztetett az öreg komédiás. Még egy pár modern festő is nyaralt a szigeten, a fürdővilág azonban csak természeti szépségeinek hírét ismerte.

Háboru alatt leghőbb vágyam volt a szigetet viszontlátnom. Mint Peer Gynt hajótöröttként északi falujába az ő hűséges Solveigh-jához menekült, úgy vágytam én arra a ködös kis szigetre, mintha *Solveighom* engem is ott várna. . . .

Rohantam is egy túrában a déltiroli frontról föl Rügen legészakibb csúcsáig Hiddensee szigetére. Megérkezvén egy öreg hajóspárnál szálltam meg, (éppen, mint tíz évvel azelőtt) át sem öltöztem úgy futottam ki a tengerpartra, úgy éreztem magam, mintha ismét 18 éves lennék. Mily isteni ez az első fürdés a tengerben! Éreztem, hogy szabad vagyok, hogy ember vagyok, a nagy természet részese, hogy lelkem még nem fásult el egészen a négy éves háboruban; éreztem, hogy *Gerhardt Hauptmann*-nak igaza van, mert a tengerben meghalni, a természet legszebb asszonyának — kinek lelke örök rejtély — ölétébe hulni szebb s talán férfiasabb is mint az ugynevezett hősi halál. Órák hosszat feküdtem a strandon és élveztem a hullámok rytmikus verődését, a nagyszerű magányt távol hazámtól, távol a világ lelketlen zajától. A

strandot ugyyszólván egyedül uraltam. Egy szép napon délelőtt hirtelen egy érdekes nő rohant el mellettem a *dűnák* felől, be a hullámok közé; úgy játszott, úgy pacskolódott az elég erős hullámverésben, mintha nymphának született volna. Már találgattam, hogy micsoda előkelő vendégek érkezhettek a szigetre, mikor a fürdőző hölgy a part felé kiált: „várj még Gerhart amig kiuszom“ Gerhart?! — Gabriel Schilling, e név villant át agyamon — hátra nézek s csakugyan Ő áll ott Goethei profiljával. Boldog voltam, hogy végre ily közelről láthatom őt.

A szigeten is egyszerre mindenki nyüzsgött, mozgott; este a kaszinóban már vitatták, hogy hányadik feleségét is hozta a nagy Gerhart magával? (a rossz nyelvek ugyanis azt állítják, hogy négy felesége volt) Én bátorkodtam megjegyezni, hogy az igazi író, ha nagy munka előtt áll, vagy egyiket se viszi magával, de legrosszabb esetben az elsőt, mert még mindig az a legjobb.

Egy különös véletlen folytán a nagy író érdeklődni kezdett a szigeten időző magyar huszár után, mert a falu lelkésze már másnap meghívott vasárnap délutánra s ünnepélyesen hangsúlyozta, hogy a német föld legnagyobb írója is jelen lesz s alkalmam lesz végre, egy nagystylü eszmecsere.

Kimondhatatlanul örültem a vasárnapnak, azonban szombati nap távirat érkezett a frontról, mely azonnal ezredemhez szólított, úgy hogy a várva várt *eszmecsere számomra elmaradt*.

Amit akkor a nagy költőnek el nem mondhattam, ime most hazánba visszatérve papírra vetem, hisz oly kevesen ismerik őt igazán minálunk, hogy nem árt, ha egy kissé erősebb konturokkal rajzolom meg a modern Goethei fejet.

A kilencvenes évek elején egy fiatal író fedezett fel az Ibseni problémák apostola Brahm a „Napkelte előtt“ című társadalmi színmű szerzőjében. Az erős, szociális tendenciájú darab az akkori konservatív országban nemcsak feltűnést, hanem igaz érdeklődést keltett. Ugy, hogy a céltudatos igazgató bátran előadhatta az azóta világhírűvé lett, sajnos, minálunk csak „szakszervezetekben“ ismert Takácsokat.

Hauptmann e darabot saját falujának millieujéből meritette. Ő a sziléziai nép fia e legszociálisabb darabját is oly poezissal, oly meggyőző drámai erővel állította az akkori bigott világ elé, hogy az fiatal genijétől szinte megdermett és méltán nevezték az ifju pap-arcu Hauptmann-t a modern német irány legnagyobb reménységének.

A Takácsok után egyik siker a másikat követte. „Az *elsüllyedt harang*“, „*Florian Geyer*“, „*Biberpelz*“, „*Hentschel kocsis*“, „*Hannele menybemenetele*“, „*És „Pipa táncol*“, „*Rose Berad*“, „*Michael Kramer*“, mind még ma is a modern német színpad klasszikus műsorát képezik.

A század elején mintha hirtelen megakadt volna e merész üstökös, mely még akkor egyedül uralta a német modern dráma büszke egét. Mert Sudermann Otto Ernst, csak „kitsch“ számban vétettek mellette. Azonban mintha az új romantikus irány a naturalista költőt is megzavarta volna, mintha ő is új forma, új stylus után vágyna.

Mintha a „Szegény Henrik“-ben feladta volna régi hitét a természet örök igazságaiban, mintha a materialismus nem elégítené ki az ő nagy tendenciáit; újszerű problémákat keresett, melynek megoldása hivat ismét megdermesztette,

A két év után előadott „Griselda“ már csalódást keltett nagy táborában.

Ő érezte ezt és megírta cinikus darabját a „Patkányokat“ melylyel a berlinieknek nem nagyon hízelgett.

Közben az ndvárnál is kezdtek költői tekintélyén csorbitgatni. A „di'lettáns Vilmos“-nak sehogy sem volt inyére, hogy a boroszlói „Ünnepi Játékok“-ban, melyet a Hohenzollerek a nagy költővel íratnak a nép fontosabb szerepet játszik, mint az uralkodó.

Az egyedül álló Hauptmann ily költemények között írta meg művész-drámáját: „Schilling Gábor menekvését“. Az ő saját harca, saját drámája ez; az ő halhatatlan természeti ereje nyilvánul meg a művész menekülésében a tergerhez. És ott a tenger melletti magányban alkotta meg legtökéletesebb művét az „Szoanai eretneket“*. Mily nagy és csodás út!

A takácsoktól, a legforradalmibb darabtól a legtisztább, legmagasabb művészi alkotásig. Ha az ember az első lapjait olvassa e rövid regénynek Goethe vagy Kleist világában képzele magát; ma ez a gondolatvilágosság, ez a stylusi tiszta egyszerűség csak a legnagyobbaknak adatott.

Itt látom magam előtt a hataimas költő Prometheusi alakját, amint ott áll a tengerparton és mosolyogva rám néz, ki távoli pusztákról jöve, az ő ígéit hirdetem.

Vajha megértésre találna szerény kísérletem és a szellemi vitát közelebb hozhatnám hazámhoz; nagyobb ő Ibsennél, Strádnernél Björnsonnál, az észak valamennyi modern költőjénél, mert ő neki nemcsak a propaganda, a társadalmi tendentia eszköze volt a művészet, ellenkezőleg: Ő a néplélekben felkeltette azt az őserőt, mely a nagy természetnek szerves organuma és ezt a szabadság és szépség utáni ösvágyát öntötte hőseink lelkébe; az örök természeti igazságok törvénye nyilatkozik meg az ő nagy munkájában.

*Tudomásunk szerint Kosztolányi fordításában jelenik meg mihamar az Atheneumban,

Egyedül tette meg ezt a nagy utat a „Takácsoktól“ a „szeanai eretnekig“. Tátongó szakadékok mellett vezetett az olympasi vándor ösvénye.

Széditő merészséggel lépett a porondra, mily büszke meglegedés töltheti el lelkét, mikor megérni látja a nagy időt, midőn az ő szegény takácsai szabaddá lettek és mérföldes léptekkel haladnak a kulturális végcél felé, mely már csodás pályája kezdetén a költő látnok szemei előtt lebegett.

Pascal Gábor.

Álszínésznők alkonya.

A lány prém alatt ijedt szív dobog, a patyolat fehérmű, a suhogó selyem nyugtalan testet takar és a porcellánzománcu, kifestett arc zavartan tekint a jövőbe.

Akik a legjobb szobáit lakták a szállodáknak s francia parfümök enyhe illatát hagyták maguk után a hallban, királynői göggel ültek a kocsiban és büszkén surrantak végig az utcán; a Ritzben étkeztek, Zserbónál fecsegték s a mulatók szeparéinak fala közt hangzott esténként könnyelmű kacajuk, akik legszebbek voltak, legdíszesebbek, legbarátságosabbak és legelőkelőbbek s kiket mindenki színésznőknek ismert, de sohasem, vagy csak egyszer egy évben látott játszani, akiknek egysoros szerepük volt, melyről aztán oldalakon emlékezett meg a divatos, lepénzelt színházi újság — megrémült arccal szaladnak igazgatóhoz, titkárhoz és könyörögnek.

Legszebb ruhákat veszik fel, legédesebb mosolyukat öltik arcukra, szemük csillog, ajkuk biztatón ígér és ügyességük, női ravaszáguk minden fegyvere küzd és harcol a végső küzdelemben.

E „színésznők“, kik a színház jegyében jönnek, e metresszek, színésznő-szélhámosok és egyéb kitarzott szeretők, kik szemérmesen Thália bő palástjába rejtik valódi foglalkozásukat, vesztüket érzik.

A Színészszövetség és a színigazgatók kollektív szerződése életüket veszi. A szerződés 29 pontja, mely a segédszínésznek 8400 K minimális gázsit biztosít, megszünteti a papírszerződést és kírántja mindazok alól a szinpadot, kiket a baráti összeköttetés, bankári protekció és titkos szerelem emelt oda.

A hamis álarc lehull, a cégér, mely lobogó vérük könnyelmű fellángolásait, pajzán éleük feslett tetteit, nappalok és éjjelek tévelygéseit, nagyvilágiságukat takarta — leomlik.

Hasztalan minden kísérlet, az álszínésznők elvesztik erkölcsi palástjukat s a színészek megszabadulnak értéktelen, fogalmat rontó tagjaiktól.

(lesz.)

Mi van a festék alatt?

Komédia az élet kedves. A festék az arcon, a carmin az ajkon, a tuss a szempillán komédiát játszik. Azért találták ki, hogy megcsalja a szemet, ami mindig csak a szépet keresi. Nagyon elbizakodott lesz ám néha egy-egy olyan kis szemfényvesztő (álszínésznő) a festékekre pazarolt dicséretektől. Egyszer csak megjárja. Ugy, mint maga kedves, szép és közismert bokatűzajdonosnő. Látja-látja, mégis jobb lett volna azzal a stramm, nyulánk francia tisztel ott a Télkertben egy kicsit mulatni, mint azt a bőrmilliárdost puhára főzni. A bőr, mint látja, nem olvad el a mámoros csókok között, sőt megsugom magának, egy picit sem lett puhább, különben nem írta volna rá arra a csunya, kis sápadt papírra azt a furcsa mondatot.

Rossz ugye egy ilyen pikáns situatioba keveredni fényes nappal a Gerbaudba annyi ember előtt. Miért nem vigyázott? Ugye nem gondolta, hogy éppen attól, ki nap nap után, egy hónapra előreváltott páholyból gukkerezte tehetségtelen csöp lábait. A milliárdos gukker mindig ironikusan mosolygott a maga fess tehetségtelenségén. Én mindezt láttam és már előre sajnáltam is. Kár volt olyan magasra csuszni a színésznő cím mérészen hordott equipageán, ha oly

könnyen tudott félrelépni azokból a parányi cipőkből. Kár volt ezért orosz kölnivizben fürdeni, drága kis bestiácska. Kár volt rózsaszínű kacsóit naponta manikűröztetni és a haját szennásra festetni. Ugysem járhat már ezentul a Gerbaudba. Ugye nagyon szégyelné magát? Eddig ott nem tudták, hogy csak cégérnek használja a színpadot, melyre nem is nagyon rátermett, hanem csak egy kellemes, könnyelmű, mosolygós élet előjátéka. Hallottam, hogy nagyon el van keseredve, hogy a Ritzben is erről az esetről suttognak, mikor délutánonként ott uzsonnázik. Nem is csoda. Aki ott látta a Gerbaudba, amint azzal a kis csomaggal, elegánsan prémecke burkolva, kilibent, hogy fiakkerbe szálljon. És aztán, aki akkor látta, mikor visszahívták, mert a kétszáz koronás hátlapjára írva volt valami és azért nem akarták elfogadni, aztán elől-vasta és eldobta a csomagot, ott hagyta a kétszáz koronást és kifuvott a Gerbaudból. Mindenki kíváncsian fordult a kisasszony felé, aki zavarian tartotta kezében a papírpénzt. Én is megnéztem azt a szürke kétszáz koronást. Tudja, hogy mi volt rá írva? *Egy kellemesen eltöltött éjszaka emlékéül.*

KABARÉ.

Érdekes és színes átmenet a zenészkávéház és a barfülledt ragyogásától a színház monumentális arányaihoz. Könnyű és elegánsan elkészített szellemi konyha, mely nem fenyegeti tulságosan a gyomrot s nem hoz emésztési zavarokat. Rózsaszínű és sulytalan muzsika, mely cirógatva és andalogva közeledik dobhártyánkhoz s ott finom rezgést idéz elő, mely a villanyáram zsönge remegéséhez hasonlatos. Agyunkra finom fátyolt borít s az ópiumos boldog szédületével dobja testünket a zsölye vörös bársonyába. Kabaré — álom az utcasarkon — kicsike kis templom, melyben a szentimentalizmus és romantika festett és vérszegény papnői tanyáznak — meleg és langyos fészek, mely megvéd a légköri változásoktól s biztos menedék a valóság éles és kemény benyomásai ellen. Kabaré, szeretlek, mint ahogy a jó és könnyű cigaretta, a kevés alkoholtartalma és illatos bort szeretem. Szeretlek, mint a gyermek a játékszínpadot, melybe induló fantáziájának dadogó és primitív elképzeléseit sűríti, szeretlek, mert szép vagy és jó és kellemes és annyira magadon viseled ennek a bűnös és drága Pestnek színeit és finoman kesernyés illatát.

Mindig örülök, ha egy új kabaré nyílik meg, ha új és színes lámpák világítanak a pesti homályban, örülök, ha új hang és miliő bontakozik ott, ahol eddig alkohol, gőz és nikotin mámor és megvadult gerincagy tobzódta.

Minden kabaré jogosult, ha megtudja találni az abba kissé, élvező elmélyedő szellembe való bekapcsolódást, mely a kis színházakat a drámai színpad és a külvárosi brettli között elhelyezi.

A kabaré szükséglet és sok sok lehetőség.

A bő egyfelvonásos szüret, mely mostanában hangosan és boldogan zajlik a kabaré színes és ragyogó kuliszái között, új irányt és indulást jelent, mely határozottan és szívósan halad a cél felé, mely egyelőre homályosan és bizonytalanul remeg a messzeség kódex keresztül, de konturjait és arányait már is kezdi kialakítani s formába keményíteni.

A tömegnek a drámára való nevelése — ez a jelszó, melynek merész harsogása közben kell az átalakulásnak, ha kell, erőszakosan bekövetkeznie.

A dráma a jövő tömegtápláléka. — Le kell győznie a mozi konkurenciáját s diadalmasan kell az emberi lélek fájdalmai, szenvedései és örök tragikumai fölé emelkednie. — S az emberiség boldogan fogja magába szívni, a drámai költészet szuggesztív ereje és kitágultabb

tüdővel és erőteljesebb izomzattal fog futni azon a pályán, melyet a szociális átalakulás törvényei nyitottak és vágta a társadalom szívós és agyagos talajába. — Ugyancsak a szükséglet mely a mozit, a bart és brettlit létrehozta, formát és tartalmat cserélve, de hajtóerejét megtartva a kabarét bele fogja lendíteni a dráma forró légkörébe s azokat oly villamosközpontokká fogja varázsolni, melyekből az emberi lélek állandó és erőteljes impulzusokat fog nyerhetni s megifjodva s megerősödve képes lesz vállalni a feladatokat, melyeket a szétrombolt világ új szellemben és tartalommal való felépítése jelent.

Pesten a napokban egy friss és sokat ígérő kabaré indult meg.

E néhány ötletet és megjegyzést bizalommal és reménykedve adom utravalónak.

Doktor

Külvárosi színházakról.

A fővárosi napilapok színház rovatára soha egy szóval nem emlékezik meg róluk. Kevesen tudják, hogy vannak Pesten színházak, törzsközönséggel, nagy zenekarral és többé-kevésbé jó színészekkel, akik szintén három felvonásos darabokat játszanak és aránylag sokkal nagyobb kulturmissziót teljesítenek, mint a fővárosi színházak.

A kőbányai színházban.

Bruckner László Zomborból menekült színtársulata játszik a kaszinó tágas disztermében. A szerbek nem engedték meg, hogy ott maradjanak. Huszonnégy óra alatt kellett ott hagyni állomáshelyüket. Elképzelhető, hogy a menekülés nem a legsimábban ment és nagyon sok értékes kellékeket voltak kénytelenek vissza hagyni. Különösen a tagok magán ruhatárából vesztek el érté-

kes holmik. Brucknernek volt az eszméje, hogy Kőbányára jöjjenek, mert a 80,000 lakóst számláló kerületnek nincs színháza. A kultuszminisztermindenbentámogatta őket, csak a fővárosi színiigazgatóknak nem volt innyére a dolog és féltek a konkurenciától. Minden este tartanak előadást, a kőbányai közönség élénk érdeklődése mellett. Saját maguk építette színpadon játszanak. A diszletekből el kell vágni, mert csak úgy lehet alkalmazni a rögtönzött színpadra. Végig néztem az előadást, Mágnás Miskát játszották. Öröm volt nézni, ahogy játszottak azon a kis színpadon. Mind csupa kedv, temperamentum, szeretet. Nem látszik rajtuk, hogy a legtöbbjének nincs lakása. Különösen jól játszották *Kerényi Irén*, *Vég-helyi Iza*, *Máthé Gyula*, *Pesti Kálmán*, *Tarnay Béla*, *Mihó László*.

Most már megtudom érteni a pesti színigazgatókat. Bruckner társulata tényleg komoly konkurencia.

Kisfaludy színházban.

Óbudán van a dunaparton. Régi nagy köépület, a története is nagyon érdekes. *Serli Lajos* zeneköltő építtette 1896-ban, a milleniumi kiállításakor volt a megnyitás. Az építkezésbe minden vagyonát beleölte, a színház rosszul ment, Amerikába vándorolt, ahol a legnagyobb nyomorban él, *Kövessy Albert* vette át a színházat. Itt adták először a *Szulamit*-ot, ami 110-szer ment. Csak pesti közönség járt az előadásokra, az óbudai publikum, kiknek legnagyobb része német volt, egyáltalán nem látogatta a színházat. *Kövessy* után sorra buktak a direktorok, körülbelül negyvenen. A színházból szinkör lett, egyfelvonásos rémdrámákkal szerették volna a közönséget a színházba csalogatni. 1914 óta *Kaposy Ernő* az igazgatója, aki eleinte ingyen jegyeket osztatott széjjel, hogy a színházba szoktassa az óbudai *Bülgereket*. Egész estét betöltő darabokat játszott és 1918-ban hivatalosan is színház lett. A háborús konjunktúra az óbudai színháznak is használt, minden este zsúfolt ház gyönyörködik az előadásban. Épen premier volt és állva kellett végig nézmem az előadást. A Derék Fridolint adták. A közönség legnagyobb részét hajóslegények, matrózok, dohánygyári munkások képezik. Nagyon jól mulattak, Hangosan nevettek és a szí-

nészeket nevükön szólították. Egyáltalán nagyon jó baráti viszonyban vannak a színészekkel és gyakori eset, hogy cigarettát, virágokat, finom töpörtyűs pogácsát küldenek kedvenc színészük öltözőjébe. A helyárák bámulatosan olcsók. A legjobb páholyjegy 6 korona. A titkár úr büszkén beszélt, hogy sokszor elegáns pesti közönség is el látogat a színházba egy-egy darabot megnézni, amit már Pesten rég elfelejtettek.

A Népház színpada.

A külső Lipótvárosban a Vág utcában van az V. ker. Népházának színpada. Azelőtt *Élías Gyula* volt a rendezője, aki a színpadon, szerepének egyik alakítása közben halt tragikus halált. Minden vasárnap tartanak előadást, néha hetenként többször. A jelenlegi rendező *Tarján Aladár*, aki vidéken már sikerrel működött. Műsoruk nagyon változatos, de mindig komoly és értékes darabokat játszanak. *Mária Magdolnát* adták telt ház mellett. Meglepett a színészek komoly, tehetséges játéka. A darab egyik főszereplője *Kelemen Ferenc* a színészegyesület iskolájának növendéke volt. Meglepő természetességgel alakította szerepét. Határozott tehetség ez a fiatal színész. Azt hiszem még sokszor fogok nevével találkozni. *Szigethy Ibolyka* intelligens játékaival tűnt ki. A közönség nagyobb része munkásokból állt, kik a fővárosi közönséget felülmúló fegyelmet tanusítottak. *V.F.*

A művész nő sirt.

A csengő megszólalt és a nagy-művész nő jelenése következett. A nagy művész nő az öltözőjében ült és sirt. Hangosan, görcsösen zokogott, selyem belépőjére potyogtak a könnyek, mikor berontott az ügyelő és lihegve, izzadva kérlelte a művésznőt, hogy ne sirjon. Tragikomikus jelenet volt. Az ügyelő, aki egy nagyon jószívű emberke, akire talán azért mondják, hogy kicsit bárgyu, ügyetlenül forgolódott a művésznő mellett és leszívesebben elsírta volna magát a művésznőért, akit talán egy kicsit szeretett is, de úgy gondolt rá, mint egy szép nőre gondolunk, aki tőlünk nagyon messze van és akit soha nem szabad szeretnünk. Most egy pillanatra egyedül volt vele, látta sirni és nagyon szerette volna, ha a művész nő jelenése később következik.

Borzasztóan meghatónak képzelte el, ha a művész nő kipanaszkodta volna magát és titkokat bízott volna rá, szegény kis ügyelőre, aki egy kicsit tüdőcsúcshurutos is volt és furesa fáradt tűzben égtek szemei. De mégegyszer csengettek és a művész nő letörülte könnyeit, kicsit átfestette magát és szaladt a színpadra. Az ügyelő utána nézett egy pillanatig állt, itta magába a parfüm illatát, nézte a falon levő fényképeket, szép, elegáns, fiatal emberek néztek rá. Az ügyelő lehorgasztotta a fejét, pezsétes kabátjára nézett és borzasztóan elszégyelte magát. Elhatározta, hogy nem kezd ki a színésznővel, büszke lesz, mint eddig volt. És vála kire gondolt, aki egész hátul a népség és katonaság között húzódott meg szerényen. Szőke haja volt és éppen olyan szegény és szomorú volt, mint az ügyelő. Összeillettek.

NEM AKAROK HETILAPOT LÁTNI. A „Pesti Futár“ jelszava ez és igyekszik mindenképen azon lenni, hogy a sajtószabadság által felszabadultakat megfojtsa. Fél a konkurenciától és neki támad bőszerűen fiatal tehetségek fiatal lapjának. Fél egy új iránytól, mely nem a stréberkedés, hazugság és kiabáló címek korszaka, hanem a becsületes, őszinte igazmondás lesz. Belénk harapott mérges, szuvas fogaival és hazugságokkal szeretne lehetetlenné tenni bennünket. Szegény „Pesti Futár“, sajnálom, de

ez nem egy könnyen fog sikerülni. Román Kálmánnak, aki rólunk azokat az aljas hazugságokat írta csak annyit, hogy sokkal erősebbek vagyunk annál, semhogy a kis szájhősöket éretlen, buta írásaiért megfenyítsük. Megérdemelné ugyan, hogy rövid nadrágjára huszonötöt verjünk, ahogy a tanító bácsik szokták és büntetésből 100-szor le kellene írnia, hogy hazudni nem szabad, hazudni bűn.

A SZÍNÉSZEGRYESÜLET ISKOLÁJÁBAN vasárnap délelőtt nagyszabású kabaré-előadást tartottak a

rokkantak javára. A rendezés munkáját nagy hozzáértéssel Kelemen Ferenc végezte. Nagy sikert arattak Gömöri Rózsi, Büchler Ilonka, Bondy Marianne, Oláh Nusi, Kohut Ella, Burda Ella. A férfiak közül különösen a Hegedüs testvérpár tűnt ki.

GUTHI SOMÁNE a kiváló ének-mesternő, kinek előkelő énekiskolája a budapesti publikum előtt köztudomású, még néhány igen tehetséges növendéket elvállal. Lakás: Rákóczi-tér 6. Telefon József 10-69.

A múlt héten a „Kristálypalota” gyerekek előadásán trombitáltam. Elég sokan voltak a bemutató előadáson. Ferenczi Károly előadásán sokat mulatott a gyereksereg. Egy kis mesét mondott valami icinyke-pi-

cinyke asszonyról, de bizony a mese nagyon icinyke-picinyke volt. Azt mondják, az értelme is nagyon icinyke-picinyke. Én nem hallottam sokat a meséből, mert a közönségre figyeltem. Meglepetten láttam, hogy sokkal több a nagy gyerek, kiknek bajuszuk is van, mint a kicsi gyerekek voltak. Nagy Terus is játszott a Nemzetiből, de nagyon rosszkedvű volt. Fenyő Irma is fellépett jókedvű volt és igen gyakran mutogatta a lábait, amin a kisgyerekek csodálkoztak, de a nagyok örültek. Ingyen perec osztás is volt, de csak a kisgyerekek kaptak belőle, a nagyok szerettek volna enni, de Ferenczi Károly és Nagy Margit, akik a peracet osztogatták nagyon szigorúak voltak, csak Magyar Lászlóka a Intim Kabaré tehetséges karmestere kapott egyet, de ő annyira kicsike gyerekeknek érezte magát, hogy még egyet kért és kapott is. — Bezzeg én szegény trombitás nem kaptam egyet se. Pedig én is szerettem volna olyan kicsike Jenni, mint azok a gyerekek, mert akkor nem láttam volna a rendezés borzasztó fogyatékoságát.

MANIKÜR
GELLÉRTNÉL

III., Tavasz-u. 13.

Nyomatott. HAUPTMANN BÉLA kő- és könyvnyomdai műintézetében
Budapest, VI., Sziv-utca 42. szám. Telefon: 148-51.